

niško vrednost pri vseh vrstah zbornikov kot posebni srednjeveški slovstveni vrsti in pozablja, da so bili mnogi od njih navadne kompilacije.

Take pomanjkljivosti seveda nekoliko zmanjšujejo izjemno vrednost Poetike in nas nekako silijo, da poiščemo bolj eksaktne prijeme. V mislih imamo postavke Ju. M. Lotmana o tim. »estetiki identičnosti« (estetika toždestva)¹⁶ in o umetnosti kot o posebni obliki modelne dejavnosti.¹⁷

V Poetiki Lihačova ostaja odprto tudi neko drugo, za razumevanje značaja in pomena ruskega srednjeveškega slovstva — odločilno vprašanje: za razmerje med folkloro in pismenstvom. Folklore Lihačov sicer ne ločuje od »umetnega« slovstva. Po Lihačovu folkloro in pismenstvo v strukturi srednjeveške ruske kulture dopolnjujeta drug drugega in imata do neke mere skupen, drug drugega dopolnjuje sistem slovstvenih vrst. Pismenost ne more obstajati brez folklore, ker ne zadovoljuje vseh umetniških potreb srednjeveškega človeka. Lihačov meni, da sta folkloro in pismenstvo (nanj misli, ko govori o slovstvu) »odprti« strukturi. Ta teza nas navaja na misel, da bo mogoče napisati poetiko ruskega srednjeveškega slovstva le ob popolnem upoštevanju razmerja med vsaj delno »neezoterično« folkloro (po V. J. Proppu) in nesamostojnim pismenstvom, ki je imelo predvsem praktično religiozno, psevdoznanstveno in publicistično funkcijo.

Aleksander Skaza

Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 886.3.03 = 850 (048.1)

DELO IVANA CANKARJA V ČESKIH PREVODIH IN V LUČI ČESKE PUBLICISTIKE

Cankarjeva drama Kralj na Betajnovi, za katere uprizoritev v Pragi so si, kakor smo že omenili, že nekaj let pred tem brezuspešno prizadevali bivši češki igralci Deželnega gledališča v Ljubljani, zlasti Hašler, Nosková, Deyl in Lier, pa tudi Zofka Kvedrova,⁹² je končno konec leta 1909 le doživela praško uprizoritev, ne sicer na odru Narodnega divadla ali na Vinohradih, vendarle pa v enem od znanih praških gledališč v Areni na Smíchovu. Tu je mestna organizacija socialnodemokratske stranke proslavljala lep dogodek v svojem kulturnem delovanju: tristoto predstavo za delavce.⁹³ Že samo dejstvo, da je bila za to slovesno jubilejno predstavo izbrana prav Cankarjeva drama, zgovorno priča na eni strani, da je bil tedaj slovenski pisatelj na Češkem že

¹⁶ Prim. Ju. M. Lotman, Lekcii po struktural'noj poetike. Vvedenie, teorija stiha. Brown University Press, Providence, Rhode Island, 1968, str. 164—181.

¹⁷ Prim. Ju. M. Lotman, Teze uz pitanje »umjetnost u nizu modelnih suštava«. Strukturalizam. Posebno izdanje Kritike. Zv. 4, Zagreb, 1970, str. 252.

⁹² O poizkusih uprizoritve podrobno razpravlja Moravec v op. c. str. 93—94.

⁹³ Strankina organizacija je kupovala predstave za delavce, pri čemer je imela po dogovoru z upravo gledališča pravico izbire.

precej znan in cenjen, zlasti med delavstvom, na drugi strani pa tudi to, da so bile vezi med češkimi igralci, ki so pred tem delovali v Ljubljani, in našo literaturo nekaj let po njihovi vrnitvi domov še vedno trdne. Saj sta se kar dva od njih — Růžena Nosková in František Lier — trudila za to uprizoritev, ko sta videla, da z uprizoritvijo v Narodnem divadlu ne bo nič. Nosková je smíčovskemu gledališču prva ponudila svoj prevod, saj pravi v pismu Cankarju, da so že davno kupili njen prevod, igrajo pa Lierovega.⁹⁴ Prav gotovo pa je imel dramo že dalj časa prevedeno tudi František Lier (1875—1911), prvi Kantor na slovenskem odru, ki je pač po boljši zvezi plasiral svoj prevod. Le malo je namreč verjetno, da bi bil prevod Noskove slabši od njegovega. Zanimivo pa je dejstvo, da je bila ta Cankarjeva drama do l. 1909 že trikrat prevedena v češčino, da so vsi trije prevodi od bivših čeških igralcev v ljubljanskem gledališču (Hašler, Noskova, Lier) in da so vsi ostali v rokopisu.

Premiera je bila 20. decembra 1909 z godbo in govorom komika, pozneje igralca v Vinohradskem gledališču Karla Faltýsa. Dramo je režiral znani igralec, režiser in dramatik Josef Lukavský (1874—1930), glavne vloge pa so igrali: Kantorja režiser, Nino Planá, Francko Šetřilová, Hano Faltýsová in Maksa Písecký. Noben praški dnevnik, niti socialnodemokratsko Právo lidu, ki je premiero prej šestkrat naznanilo, ni prinesel o tej jubilejni predstavi, ki je bila vsekakor za Smíchov važen kulturni dogodek, nikakega poročila. Edini list, ki je objavil obširen članek o uprizoritvi, je bil tednik Smíchovský obzor (4/1909, št. 52, 25. XII. str. 5), organ III. okrajne organizacije soc.dem. stranke, in to ravno v božični številki. Avtor članka, ki se skriva pod šifro -gs- in ki je bil stalni gledališki kritik tega tednika, je tako dobro informiran o Slovencih in o Cankarjevem življenju in delu, da lahko upravičeno sklepamo, da je črpal podatke iz razgovora s prevajalcem, ki je seveda dobro poznal pisatelja in njegovo domovino. Članek bi si zaslužil, da ga prevedemo v celoti, toda z ozirom na to, da je preobširen, bomo navedli vsaj glavne misli: »Cankarjeva drama je tako izvrstna in dragocena, da bi med vsemi dosedanjimi trisotimi predstavami našli kvečjemu pet, šest takih, ki bi se dale primerjati s slavnostnim ponedeljkovim večerom... I. Cankar je slovenski pesnik in to je njegova nesreča. Javnost ve o njem malo, čeprav je že Cankarjevo življenje samo najlepši in najbolj žalosten roman«. Nato pripoveduje kritik o pisateljevi mladosti, o materini bolezni in smrti, o pomanjkanju, v katerem je živel in o usodi Erotike. »Po smrti Franceta Prešerna ni bilo v slovenskem jeziku tako krasne in čiste besede. Ti stihi zvenijo kot godba za tistega, ki se zna predati umetniškemu dožemanju,« pravi o Erotiki in nadaljuje, da je v Vinjetah obsodil slovensko življenje s tako ostro satiro, da mu tega slovenska buržoazija še do danes ni pozabila. Nato karakterizira še knjigi Tujci in Na klancu,

⁹⁴ Prim. CID IX, str. 510 in Moravec, op. c. str. 93. Urednik CID na podlagi pisma R. Noskove napačno domneva, da so do l. 1910 Kralja na Betajnovi večkrat igrali in to celo v dveh prevodih, pa tudi Moravčevo trditev o »dveh uprizoritvah, ki sta skoro gotovo v medsebojni zvezi, oziroma skoraj gotovo gre za isto uprizoritev na dveh odrih«, in njegove domneve na str. 94 niso povsem točne. V dnevniku Právo lidu z dne 20. XII. 1909, št. 350 je na str. 8 gledališko naznanilo, da bo premiera v Areni.

nakar prehaja h Kralju na Betajnovi, o katerem med dr. pravi: »Naši avtorji bi se morali pri Cankarju učiti, kaj je to dramatska moč. Zlepa ne najdemo igre, ki bi delovala kot ta drama močnega, kovinastega človeka, ki si magari roke s krvjo omadežuje, če je treba odstraniti ovire. Že res, da ne simpatiziramo z Jožefom Kantorjem... toda, kakšna sijajna postava je to z umetniškega vidika! In kako Cankar prikazuje njegovo usodo! Le spomnimo se prizora v prvem dejanju, ko Maks umetno zbudi v Kantorjevi duši spomin na umor Kantorjevega bratranca. V Shakespearu so podobno koncipirani prizori, in Cankarju se ni treba bati primerjave s Shakespearom. Razen Kantorju je posvetil Cankar največjo skrb župniku... Naj na konec opozorim na zaključni prizor. Tako se po moralnih pojmih sicer ne bi smela igra končati, toda koliko krvave ironije je v tem in koliko redke, čiste umetnosti!« Svoj članek sklepa takole: »Cankar je še mlad, star šele 35 let, in njegovi zadnji deli Za križem in Pohujšanje v dolini šentflorjanski, dokazujeta, da še vedno umetniško raste in postaja vse močnejši in močnejši. Za slovenske razmere je značilno, da njihov največji pesnik lahko s ponosom izpoveduje svoje socialistično prepričanje. Naši veliko bolj razviti literaturi manjka človek, kakršen je Cankar, in ga lahko Slovencem zavidamo.« Nato pravi, da je bila uprizoritev skrbno pripravljena in hvali od igralcev zlasti Lukavskega in ostale predstavnike glavnih vlog.

Zanimivo je, da je drama doživela samo eno reprizo, in sicer na odru Intimnega (Švandovega) gledališča na Smíchovu 4. januarja 1910. Po mojem mnenju je vzrok v vsebini drame. Kakor vidimo iz repertoarja Arene in Intimnega gledališča sta prav tedaj obe gledališči z velikim uspehom večer za večerom dajali operete z baletom ali komedije. Obiskovalci teh gledališč, delavci in rokodelci, so se hoteli zabavati, za resne stvari so bili drugi odri. Zato v tem slučaju ne smemo domnevati, da je doživela Cankarjeva drama neuspeh. Vsekakor pa je predstava na Smíchovu definitivno onemogočila, da bi bilo Kralja na Betajnovi uprizorilo pozneje Národní divadlo. To ni nikoli sprejelo v repertoar igre, ki jo je prej že igralo kako drugo praško gledališče.

*

V naslednjih dveh letih — 1911 in 1912 — so bili najbolj prizadevni prevajalci Cankarjevega dela Bohuš Vybíral (1 knjiga in 21 prevodov v periodikah), Růžena Nosková (1 knjiga in 2 prevoda v period.), Joža Toucová-Mettlerová (1 knj.), Karel Vondrášek (11 prev. v period.), Stáňa Černý (9 prev. v period.) in Fráňa Knut (9 prev. v period.). Poleg njih pa so v tem času prevajali Cankarja tudi Jarka Chyská (1 črtica v treh period.), Vojtěch Měrka (1 črtica v dveh period.), Antonín Žalud (2 črtici), Metka Skalská (1 črtico), Věra Jarkovská (1 črtico) in — r (1 črtico v dveh period.).

Že samo dejstvo, da je pesnik, dramatik, prevajalec in ravnatelj drame Narodnega divadla Jaroslav Kvapil, urednik Svetovne knjižnice, ki jo je izdajal najbolj ugledni češki založnik J. Otto, uvrstil l. 1911 vanjo hkrati kar dve Cankarjevi knjigi, zgovorno priča o takratni popularnosti in priljubljenosti našega pisatelja med Čehi, pa tudi o Kvapilovem odnosu do njega. V tej knjižnici so namreč izhajala le dela vrhov svetovne književnosti ali pa najboljše dela posameznih literatur. Od jugoslovanskih avtorjev so bili zastopani

v njej pred Cankarjem s po eno knjigo P. Preradović, J. Kozarac, S. Matavulj, Ks. Šandor Gjalski, I. Vojnović in naš Fr. Ks. Meško (Slike in povesti). Prva Cankarjeva knjiga, ki je izšla v tej knjižnici, je bila Hiša Marije Pomočnice,⁹⁵ ki jo je prevedla Růžena Nosková. Ta se je ukvarjala s prevajanjem tega dela že vsaj od l. 1907, ko je — kakor smo videli — priobčila v Právo lidu iz njega odlomek. Vse to, kar smo že rekli o prevodih Noskove, bi morali ponoviti, ko primerjamo ta njen prevod z izvirnikom; že po nekaj straneh lahko ugotovimo, kako skrbno, s kako ljubeznijo in s kakim poslušom za lepoto Cankarjevega jezika je opravljala prevajalsko delo. Prav na podlagi tega prevoda lahko brez pretiravanja trdimo o njej, da je bila do prve svetovne vojne najboljša prevajalka Cankarja v češčino, in to kljub temu, da tudi ona ni popolnoma obvladala slovenskega jezika. Tudi v tem njenem prevodu lahko najdemo napake, kakor na pr. stene so bile polne svetih podob (str. 2) je prevedla: svetlih podob; srepe oči (str. 10) — bistre oči; krepka je bila (str. 11) — čila je bila; kuštrave lase (str. 18) — kodraste lase; razmišljena (str. 25) — zamišljena; onkraj življenja (str. 32) — v kraju življenja itd. Če bi primerjali ves prevod z izvirnikom, bi najbrž našli takih napak še kaj več, toda niti zdaleč ne toliko kot pri ostalih prevajalcih. Toda dejstvo je, da je Nosková sama umetnica in da je njena češčina tako lepa kot v delih najboljših pisateljev tistega časa. Ni se krčevito oklepala izvirnika, marveč je prevajala svobodno, le malokdaj pa bi ji lahko zamerili, da je menjala smisel Cankarjevega stavka. Nosková je l. 1911 prevedla še iz Krpanove kobile novelo Nespodobna ljubezen (Besedy lidu 19/1911, str. 27—28, 42—44, 51—52, 69—71) in iz zbirke Za križem črtico Ministrant Jokec (Květy 33/1911, str. 411—425, 545—560), nato pa žalibog za vedno pozabila na Cankarja in na slovensko literaturo. Težko je reči, kje tiči pravi vzrok, da je nehala prevajati, bržkone pa predvsem v gledališču, ki je postalo njena edina ljubezen in kateremu se je vsa predala, kot vidimo iz njenih spominov Jak život šel.

Takoj po Hiši Marije Pomočnice je izšel Vybíralov prevod Kurenta.⁹⁶ To je bil prvi večji prevod iz slovenske literature mladega dunajskega visokošolca, ki se je, kot smo že rekli, z veliko vnemo učil slovenski od prijateljev, predvsem od Josipa Napotnika, katerega se je še v starosti rad spominjal. Če pa primerjamo Vybíralov prevod Kurenta z izvirnikom, ugotovimo, da njegovo znanje slovenščine takrat še zdaleč ni bilo tako, da bi bil lahko prevajal slovensko leposlovje, zlasti pa Cankarja. Videti je, da je sicer za pomen neznanih mu besed spraševal tovariše, odnosno, da se je posluževal slovarjev, toda velikokrat ga je zapeljala podobnost slovenskih in čeških besed, ki pa imajo različen pomen. Zanašal se je tudi na smisel in kontekst stavkov, kar pa mu večkrat ni pomagalo. Predolg bi bil seznam napak, samo večjih bi bilo za nekaj strani, zato bomo navedli vsaj nekaj tipičnih: pojužinal (str. 4) — poobedoval; izgledovali so se nad njim (str. 5) — jemali so si ga za vzor; kažipot (str. 8) — vodja; časih (str. 14 in drugod) — sčasoma; tod bodo živeli veseli

⁹⁵ Dům Marie Pomocné. Přel. Růžena Nosková. Praha [1911], J. Otto. 119. str. Světová knihovna, č. 890—891.

⁹⁶ Kurent. Ze slovinštiny přel. Bohuš Vybíral. Úvod napsal dr. Josef Karásek. Praha [1911], J. Otto, 100. str. Světová knihovna, č. 892.

ljudje (str. 16 in drugod) — tu se bo ljudem veselo živelo; takoj (str. 17) — tako; od Boga posajena (str. 18) — od Boga posejana; vsaj (str. 22) — vendar; žito (str. 23) — rž; tepke (str. 23) — hruške; in ga ne izgreši nikoli (str. 28) — in nikoli nanj ne pozabi; ni se oziral (str. 28) — ni se izogibal; soparica pa je žgala (str. 29) — pare so žgale; razor (str. 29) — jarek ob cesti; na to nerodno posteljo (str. 30) — na to prostaško posteljo; kameniti laz (str. 30) — kamenito brazdo; daleč (str. 32 in drugje) — dalje; hiše (str. 33 in drugje) — domčki (č. chýše = kočali!); ne bi kosil (str. 33) — ne bi zajtrkoval; božično luč (str. 33) — božjo luč; cula (str. 39) — vreča; zamolklo grmenje (str. 42) — molčeče grmenje (molčati = mlčeti!); ko (str. 43) — kdaj (č. kdy namesto až!); zarja (str. 43) — danica (jutranjica); se je zgrudil na klancu (str. 46) — pod križem; prešeren (str. 47) — razuzdan; hiše mežikajo (str. 47) — hišice mu mahajo z roko; kosilo je tečno (str. 49) — zajtrk je koristen; saj sem slaven (str. 50) — saj me proslavljajo; venci venejo (str. 50) — venci dišijo (č. voněti!); do srca užaljen (str. 50) — v srcu pobit; kedaj (str. 52) — kje pa; kaj bi tuleč molčali (str. 56) — zakaj bi cvilili in molčali; táko prečudežno besedo (str. 57) — také predudno besedo itd. Ponekod je besede, posebno pridevnike, izpuščal, včasih najbrž tudi zato, ker jim ni znal pomena. V prevodu motijo tudi razprto tiskane pasaje in nekaj hudih tiskovnih napak (napr. vodil-rodil, stin-sem in dr.). O Karáskovem predgovoru pozneje.

Vsekakor bi bilo zelo zanimivo primerjati z izvirnikom tudi ostale Vybíralove prevode, ki so izšli v periodičnem tisku. Gotovo bi tudi v njih našli obilo napak, ki so tipične za prevajalca-začetnika. Največ prevodov je objavil Vybíral v dunajskih čeških časnikih, zlasti v dnevnikih *Dělnické listy* in *Videňské noviny*. V prvem so l. 1911 v prilogi *Besídka* izšli prevodi naslednjih črtic: *Zimsko cvetje* (št. 11, 14. I.), *Idila* (št. 109, 13. V.), *Skodelica kave* (št. 241, 21. X.), *Slamniki* (št. 263, 18. XI.), *Večerne sence* št. 280, 9. XII.) *Njen grob* (št. 286, 16. XII.); l. 1912 pa je izšla istotam črtica *Motovilo* (št. 57, 9. III.) in *Zgodba o Šimnu Sirotniku* (št. 91, 20. IV. — 152, 6. VII.). *Videňské noviny* so l. 1911 v prilogi *Besedy* objavile sledeče proze: *Trubadur* (št. 53, 5. III.), *Uvodno poglavje iz knjige Volja in moč* (št. 76, 2. IV.), *Za en poljub* (št. 93, 23. IV.), *Idealist* (št. 132, 11. VI.), *Čudna zgodba o grbavecu* (št. 195, 27. VIII.), *Večerna molitev* (št. 275, 3. XII.) in *Tuja učenost* (št. 286, 17. XII.); l. 1912 pa *Ob grahu* (št. 10, 14. I.) in *V marcu* (št. 76, 31. III.). Razen teh sta v tem času izšla še Vybíralova prevoda črtic *Česnje* in *prstan* (*Pochodeň*, *Hořice*, 6/1911, št. 43, 25. VII.) in *Sočutni Jakob* (*Rakovnický Obzor*, *Rakovník*, 3/1911, št. 2, 14. I. in *Svoboda*, *Kladno*, 21/1911, št. 4, 11. I.) ter v tedaj zelo razširjeni in cenjeni zbirki >1000 nejkrásnějších novel 1000 světových spisovatelů (Praha 1911, str. 17—42) novela *Tovariš Severin*.

Nadaljnji, po vrsti že šesti, knjižni prevod Cankarja je oskrbela Joža Mettlerová-Toucová, ki je že, kakor smo videli, zelo slabo prevedla povest *Križ na gori*. Njen prevod Cankarjevih povesti *Potepuh Marko* in *Kralj Matjaž* ter *Hlapec Jernej* in njegova pravica, ki sta izšli v isti knjigi pod naslovom prve od njih⁹⁷ kar v dveh izdajah, je še slabši od prejšnjega. Ker sodi *Hlapec Jernej*

⁹⁷ *Tulák Marko a král Matyáš*. Přel. Joža Toucová-Mettlerová. Praha [1912]. Jos. R. Vilímek. 179 str. Prvič je priobčila *Hlapca Jerneja Mettlerová-Toucová* že l. 1910—11 v 8. letniku časopisa *Vzdělání lidu* (Moravany), št. 3—20.

med največje Cankarjeve umetnine in ker je prav to delo napisano v naravnost izklesanem jeziku, je bila primerjava prevoda z izvirnikom nujna. Pri njej sem dognal, da prevajalka ne samo da ni imela niti osnovne jezikovne kvalifikacije, da bi bila lahko prevajala iz slovenščine, ampak da je tudi njena češčina nemogoča. Vse tisto, kar smo že doslej povedali o njenem prevajanju, velja še v veliko večji meri o prevodu Hlapca Jerneja. Pa kaj bi govorili, ogledjmo si prevod bliže!

Tako kot Tměj je tudi Mettlerová že v naslovu zagrešila napako. V češčini pomeni pravda isto kot naša beseda resnica. Pravilni prevod je torej Čeledin Jernej a jeho právo kakor so prevajali pozneje Vojtěch Měrka in drugi prevajalci. Ker pa je ta beseda v povesti zelo pogosta, je v prevodu v zvezi z njo vse polno nesmislov. Iz obilice hudih napak sem zopet izbral vsaj iz prve polovice povesti nekaj najbolj značilnih, ki naj bodo obenem dokaz, kaj si je nekoč lahko prevajalec dovolil, pa mu ni nihče očital grehov, narobe, kakor homo videli, še hvalili so ga.

Že v začetku povesti prevaja Mettlerová besedo pogrebci kar s celim stavkom: »znanci in sorodniki, ki so umrlega spremili h grobu«. Jernej je postavil kozarec na mizo, še preden se ga je dotaknil z ustnicami (str. 2) prevaja narobe: Dotaknil se je torej samo narahlo z usti roba steklenice in jo postavil na mizo. Čemerne obraze (str. 2) — zlobne in posmehljive obraze; pa bi izkopal jablan ter jo presadil na kamen (str. 6) — izkoplje jablan in jo zažene na kamenje; Pod večer, ko se je nebo pooblačilo (str. 7) — Zvečer, ko se je že stemnilo; pod (str. 7) — podstrešje (č. půda!); o letini (str. 8) — o vremenu; Osupnil je Sitar, nato pa so se mu napele žile na čelu (str. 8) — Razjaril se je Sitar, da so mu kar žile na čelu nabrekli; prešerno (str. 8) — predrzno; Še malo se odeni (str. 10.) — Zlezi še pod pernice; trudni gospodar (str. 13) — bedni gospodar; brez prerekanja (str. 14) — brez pridige; njegova beseda je bila hitra in osorna (str. 14) — njegove besede so ostro zvenele; Jemljite in gostite se (str. 14) — Pirujte in besedujte; malopriden človek (str. 15) — človek, ki ni napravil veliko dela; položil je kazalec na kazalec (str. 16) — z rokami je razlagal; delavec (str. 16) — dělník (tu pravilno pracovník); posveten (str. 17 in dr.) — svet (č. posvátný); rž (str. 16) — riž; ne prerekaj se (str. 18) — ne premišluj; razodeni (str. 20) — rzsodi; nikar ne zijaj (str. 21) — ne prodajaj zijal; ne obrekuj (str. 21) — ne obračaj besed; ni znorel na lepem (str. 25) — ni znorel, ker se mu je dobro godilo; hudo se je začudil (str. 32) — od groze je vztrepetal; Bog vas varuj (str. 32) — Bog naj skrbi za vas; Čudno in sitno je bilo Jerneju (str. 36) — Čudno, celo slabo je bilo Jerneju; z grdim pogledom (str. 36 in 43) — s ponosnim pogledom (č. hrdý =ponosen!); naj prisegajo (str. 36) — naj se zmerjajo; brez zlega (str. 36) — brez laži (č. lež — laž); krivenčasti služabnik (str. 37) — majceni sluga; prestopil je prag (str. 38) — približal se je k ograji; to je pravda po božji volji (str. 38) — tako velevala tudi božja volja; čemu bi pa prežvekal (str. 39) — čemu bi klevetal; razložil sem vam svojo pravdo (str. 40) — povedal sem vam resnico; kadar bo zadosti pravične kazni božje (str. 42–43) — ko resnica božja zmaga; kloni blagoslovljeni od nesreče in bridkosti, odprti vam bo hram (str. 43) — tedaj glavo do pasu (str. 42) — glava se priklanja vse do tal; takrat le pridite, vi le pridite vsi, ki ste spoznali gorje in nesreče; kašče vam bodo odprte...;

prešerno ga pozdravlja (str. 43) — zasmehujoče ga pozdravlja; blodne duše (str. 43) — večče; cepec (str. 49) — palica; potica (str. 49) — buhteljni; kmalu je pripekalo (str. 50) — toplina je naraščala; Jernej pa je bil osupel in užaljen (str. 56) — In Jernej je postal žalosten in groza ga je obšla itd.

Če smo Mettlerjevi ob prvem prevodu očitali, da je prevajala preveč suženjsko, lahko zdaj rečemo, da je besede, ki jih ni poznala, enostavno izpuščala, zlasti seveda pridevnike, včasih pa tudi cele stavke, ali pa jih tako spreminjala, da so le-ti dobili drugačen pomen. To ni več »svoboden«, marveč nemaren in slab prevod. Stavke, ki so v izvirniku kot izklesani in mora prevajalec dobro premisliti, preden premakne kako besedo, je Mettlerová »popravljala« in s tem Cankarjev tekst jezikovno in izrazno zelo pokvarila in osiromašila. Koliko sta v prevodu izgubila npr. Jernejev Očenaš (str. 35) in študentova spoved (str. 44–45)! Mettlerová je prevedla tudi Hlapce, pa je prevod na srečo ostal v rokopisu. (97^a)

Karel Vondrášek je objavil l. 1911. v izvrstno urejevanem dnevniku radikalno-napredne stranke Samostatnost črtico Ada (št. 146, 13. VIII.), ki so jo pozneje ponatisnili kar trije časopisi (Svoboda, Kladno, 23/1913, št. 2, 4. I., Ještědský obzor, Liberec, 7/1913, št. 13, 28. III. in Pochodeň, Hořice, 8/1913 pril. Ročenka), največ prevodov pa je objavil l. 1912 v narodno socialističnem dnevniku České slovo: Hudodelec (št. 180, 28. VII.), Spomini na mater. 1. Skodelica kave. 2. Tuja učenost. 3. Jedna sama noč (št. 264, 3. XI.), v Večerníku Českého slova pa črtice Večerne sence (št. 295, 10. XII.), Moja miznica (št. 297, 12. XII.) in Sova (št. 309, 28. XII., ponovno izšla v tedniku Narodni obzor, 7/1913, št. 22, 4. IV.), v tedniku Lid pod psevdonomim K. St. Kešaranov črtico Domovina (št. 32, 8. VIII.) in v Narodnih listih črtici Slamniki (št. 235, 26. VIII.) in Ti sam si kriv (št. 304, 3. XI.), ki jo je ponatisnil pozneje Ostravský denník (13/1913, št. 193, 23. VIII.). Iz LZ pa je prevedel tudi Cankarjev članek Anton Aškerc (České slovo 6/1912, št. 162, 7. VII in št. 168, 14. VII.).

Od prevajalcev, ki so v l. 1911–1912 objavili svoje prve prevode Cankarjeve proze je treba omeniti predvsem Stanislava Černega,⁹⁸ ki je izdal v že omenjenem praškem dnevniku Samostatnost l. 1912 sledeče črtice iz Vinjet in iz Knjige za lahkomišelné ljudi: Tisti lepi večeri (št. 21, 21. I.), Spomladanska noč (št. 172, 23. VI.), Iz življenja odličnega rodoljuba (št. 193, 14. VII. in št. 200, 21. VII.), Pismo (št. 90, 31. III.), O človeku, ki je izgubil prepričanje (št. 60, 20. III.), Poglavje o bradavici (št. 252, 11. IX.), Človek (št. 259, 18. IX.), Za en poljub (št. 315, 13. XI.), ki je ponatisnjen v Ostravskem denníku (13/1913, št. 193, 23. VIII.) in Brez prestanka (št. 319, 17. XI.), ki jo je pozneje tudi ponatisnil isti dnevnik (14/1914, 25. VII.).

Prevodi Černega so večinoma točni, spoštuje izvirnik, le tu pa tam zagreši hujšo napako ali pa dobro ne loči pomena posameznih besed (napr. čudovita pota, prevaja čudna pota, brezposelno pričakovanje — brezuspešno pr. in drugo).

^{97a} Prim. Otokar Pospišil: Spisovatelé beletristé Pardubic a pardubického kraje. Pardubice 1941, str. 31.

⁹⁸ O prevajalcu nisem mogel najti nikakih življenjepisnih podatkov.

Tudi prevodi Frañe Knuta,⁹⁹ ki jih je objavljaj v socialnodemokratskem tisku, ne spadajo med slabe, čeprav najdemo v njih precej napak, izvirajočih iz neznanja jezika, in četudi po umetniški strani še zdaleč ne dosejajo izvirnika. Knut, ki je objavil svoj prvi prevod iz Cankarja, črtico Brez doma, še l. 1910 v Právo lidu (št. 119, 1. V., št. 126, 8. V. in št. 133, 15. V.) — tri leta pred njim jo je prevedel Josef Karásek — je leta 1911 objavil v koledarju Dělnický kalendář Československé strany soc. dem. za rok 1912 (str. 15—16) črtico Domovina, ki jo je, kakor smo videli, skoro istočasno prevedel tudi K. Vondrášek. Večina Knutovih prevodov pa je izšla v prilogi dnevnika Právo lidu Dělnická Besídka, in to leta 1911 Pavličkova krona (št. 264, 24. IX) in Božično razmišljanje (št. 354, 23. XII.), leta 1912 pa Budalo Martinec (št. 55, 25. II. in št. 62, 3. III.), Marta in Magdalena (št. 96, 7. IV.), Povest o dolgem nosu (št. 157, 9. VI. in št. 164, 16. VI.), Jure (št. 283, 13. X. in št. 290, 20. X.), Ulica umirajočih (št. 346, 15. XII. in št. 353, 22. XII.) in Krivica (št. 356, 25. XII.).¹⁰⁰

(Nadaljevanje sledi)

Oton Berkopec
Praga

POPRAVKI

V članku E. Štamparja Kumičičeve dileme i njihov slovenski odjek (Slavistična revija 1969, št. 2, 333—341) je treba popraviti en lapsus calami: Kumičič je pisal pisma seveda Jakobu, ne pa Janku Sketu.

V sestavku J. Toporišiča Oblikoslovna segmentacija... (SR XVII/1969, št. 2, str. 354) beri:

5. vrsta od spodaj: betreffende;

2. in 1. vrstica od spodaj pa se morata glasiti:
ringer Bedeutung ist, da die fremdsprachigen Elemente sich der slowenischen Sprachstruktur voll anzupassen und so die erwähnte Opposition anheimisch: fremd aufzuheben bestrebt sind.

⁹⁹ Tudi o Knutu nisem našel nobenih življenjepisnih podatkov.

¹⁰⁰ Zanimivo je, da je to črtico ponovno prevedel l. 1913 Stáňa Černý in da je izšla točno leto dni pozneje prav tako v božični številki Samostatnosti. Knutov prevod pa je ponatisnil tudi v božični številki Ostravský denník (13/1913, št. 292, 24. XII.).